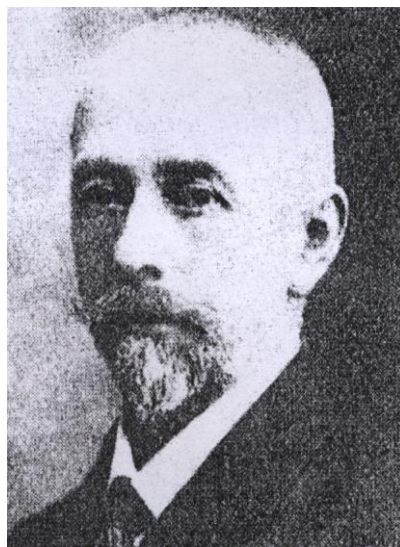

Roman DZIEŚLEWSKI (1863-1924)

Pierwszy polski profesor elektrotechniki w historii elektryki, nestor - twórca nauczania elektrotechniki na poziomie akademickim. Autor polskiego, akademickiego podręcznika elektrycznego oraz pierwszego uczelnianego laboratorium elektrotechnicznego. Organizator pierwszego Oddziału Elektrotechnicznego kształcącego inżynierów elektryków. Jeden z pierwszych twórców polskiego słownictwa elektrotechnicznego. Wybitny działacz społeczny i samorządowy .

Rys. 1. Prof. Roman Dzieślewski (1863 – 1924)

Uchwała PTETiS:

W 150 rocznicę urodzin uchwałami Zarządów Głównych Polskiego Towarzystwa Elektrotechniki Teoretycznej i Stosowanej (z dnia 28 września 2012 roku) oraz Stowarzyszenia Elektryków Polskich (z dnia 10 października 2012 roku) został uznany przez polskich elektryków za Patrona Roku 2013.

Profesor Roman Dzieślewski urodził się 18 I 1863 w Tarnowie. Był jednym z 3 synów Hieronima i Gabrieli z Morawskich. Wszyscy trzej bracia zostali inżynierami. Brat Walerian (1850 – 1934) był autorem niezrealizowanego projektu budowy wąskotorowej kolei parowej z Zakopanego przez Kuźnice, Halę Gąsienicową, na Przełęcz Świnicką. Projekt upadł wskutek sprzeciwu Towarzystwa Tatrzańskiego. W 1878 r. Roman Dzieślewski, w wieku 15 lat, ukończył z odznaczeniem szkołę realną w Jarosławiu. W tym samym roku podjął studia na Wydziale Budowy Machin C. K. Szkoły Politechnicznej we Lwowie. W 1880 roku rozpoczął działalność społeczną, wieku 17 lat został członkiem Towarzystwa Politechnicznego. Dyplom inżyniera, z odznaczeniem, uzyskał w 1883 r., a więc mając zaledwie 20 lat. W latach 1882 – 1883 był asystentem Katedry Geodezji, kierowanej przez prof. Dominika Zbrożka, gdzie zajmował się przyrządami mierniczymi i jednocześnie odbywał praktykę w przedsiębiorstwie budowlanym architekta Wincentego Rawskiego we Lwowie.

Po rezygnacji z asystentury otrzymał z Wydziału Krajowego dwuletnie (1883-1885) stypendium naukowe na uzupełnienie studiów za granicą (w autonomicznej Galicji Wydział Krajowy sprawował władzę wykonawczą jako prowincjonalny rząd). W ramach tego stypendium uczęszczał przez 3 semestry na wykłady w Akademii Górniczej w Berlinie (Königliche Bergakademie), a następnie na wykłady z elektrotechniki na Politechnice w Berlinie

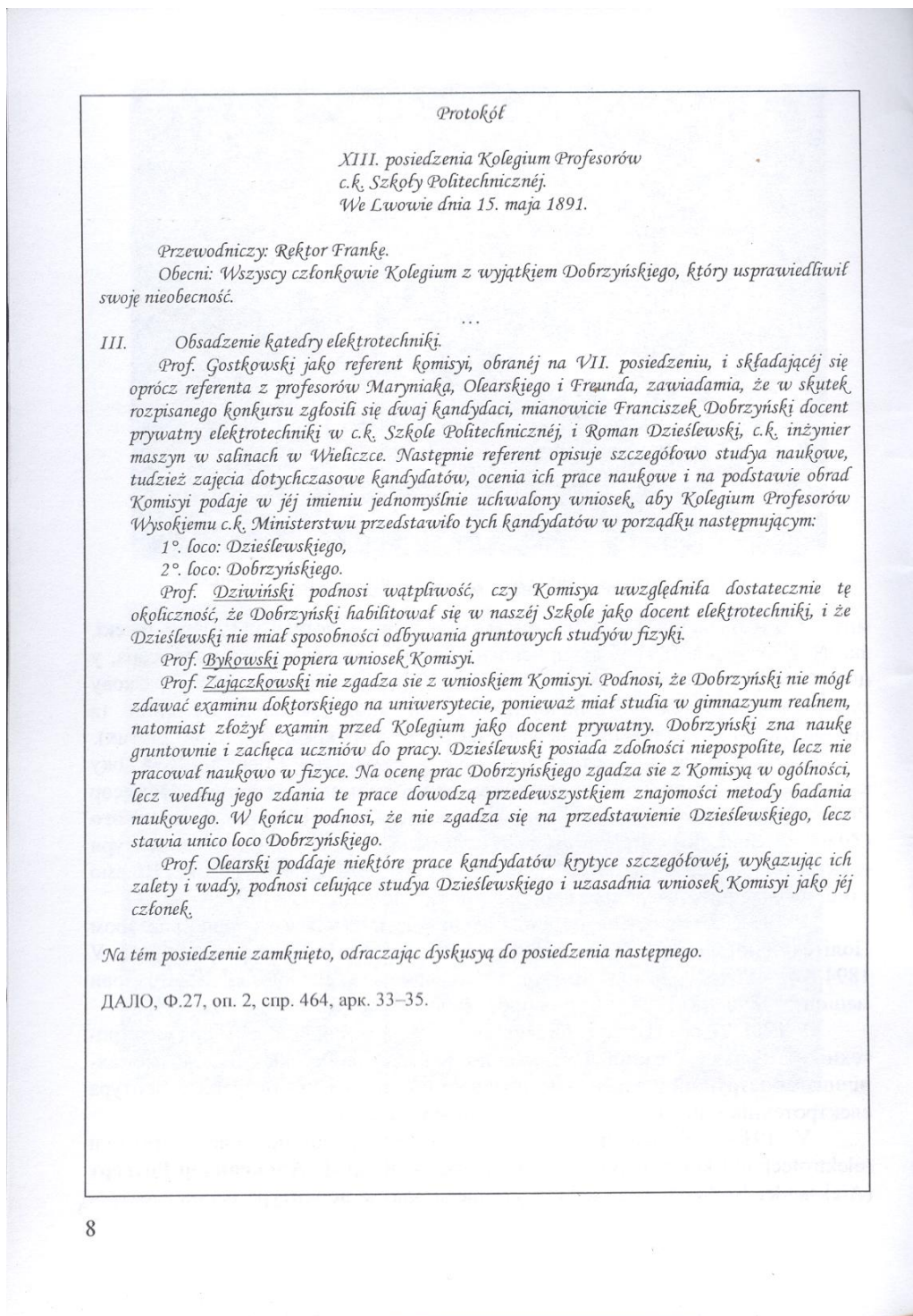
Charlottenburgu (Königliche Technische Hochschule). W Berlinie był asystentem profesora elektrotechniki i mechaniki A. Slaby`ego, który był uczestnikiem eksperymentów G. Marconiego przy próbach przesyłu sygnału radiowego przez Kanał la Manche. W czasie studiów w brał udział w życiu polskich studentów zgrupowanych wokół Stowarzyszenia Bratniej Pomocy. Był też członkiem Towarzystwa Naukowego Akademików Polaków w Berlinie, a w roku 1885 w semestrze letnim nawet został wybrany na Prezesa. Uczestniczył w cotygodniowych zebraniach na których wygłaszano odczyty, również naukowe. Równocześnie ze studiami pogłębiał swą wiedzę praktyczną pracując jako wolontariusz w fabryce telegrafów G. Wehra w Berlinie, a także w fabryce lokomotyw i maszyn w Winterthur w Szwajcarii.

Po powrocie do kraju znalazł pracę w warsztatach inż. Rychnowskiego we Lwowie. W latach 1887 – 1889 odbył służbę wojskową techniczną w austriackiej marynarce wojennej. (wówczas Austro-Węgry miały dostęp do Morza Adriatyckiego od Triestu aż do Dubrownika) Po służbie wojskowej pracował przez dwa lata jako inżynier maszynowy i budowlany w Salinach w Wieliczce.

W roku akad. 1887/88 w CK Szkole Politechnicznej we Lwowie powołano docenta prywatnego „do elektrotechniki”. Został nim, urodzony w 1849 r. fizyk Franciszek Dobrzyński, który studiował fizykę, w latach 1874-78, na uniwersytecie berlińskim pod kierunkiem Hermanna von Helmholtza (1821 – 1914), a w latach 1885-87 studiował elektrotechnikę u prof. Adalberta von Waltenhofena (1828 – 1914) we Wiedniu Miał on na Wydziale Budowy Maszyn, najprawdopodobniej w roku 1888, pierwszy na ziemiach polskich wykład elektrotechniki w języku polskim. Wykład, początkowo w wymiarze jednej godziny. obejmował: w semestrze zimowym teorię maszyn dynamoelektrycznych, a w wiosennym, oświetlenie elektryczne i transmisje elektryczne. Jednak już w roku 1890 r. zwiększono wykład do 3 godzin tygodniowo, na obydwu semestrach. F. Dobrzyński był autorem podręcznika *Prądy zmienne* wydanego we Lwowie w 1892 r.

W dniu 27 X 1890 r. w lwowskiej uczelni powołano Katedrę Elektrotechniki. W 1891 r. ogłoszono konkurs „na obsadę katedry elektrotechniki”, który rozstrzygnąć miało Kolegium Profesorów C.K. Szkoły Politechnicznej. Do konkursu zgłoszono dwie kandydatury: pierwszą, dotychczasowego wykładowcy elektrotechniki w uczelni docenta prywatnego elektrotechniki Franciszka Dobrzyńskiego oraz drugą, inżyniera maszyn w Salinach w Wieliczce Romana Dzieślewskiego, który mimo młodego wieku miał już za sobą 8 lat praktyki technicznej. Kolegium Profesorów odbyło dwa posiedzenia, w dniach 15 oraz 22 maja 1891 roku. zanim podjęło ostateczną decyzję. W trakcie dyskusji były podkreślane zasługi dla Szkoły docenta Dobrzyńskiego jego „gruntowną znajomość nauki” i metod badań naukowych, jednak wytknięto mu brak „przygotowania technicznego”. Przy omawianiu kandydatury Dzieślewskiego „dowodzono praktycznej doniosłości jedynej pracy z elektrotechniki przedłożonej przez Dzieślewskiego”, podnoszono jego „zdolności niepospolite” i „celujące studia”. Przeważało zdanie, że więcej nauczy studentów praktyk, niż teoretyk nawet po najlepszych studiach uniwersyteckich. Dyskusja musiała być jednak dość zacięta, skoro w trakcie drugiego posiedzenia padł nawet wniosek, aby powołać do konkursu Henryka Merczynga z Petersburga. Wniosek nie został jednak podtrzymany i ustalono, że odbędą się dwa głosowania, odrębnie nad każdą kandydaturą. Uzgadniano też kolejności głosowań. W pierwszym głosowaniu, nad kandydaturą Dzieślewskiego, oddano 16 kartek, wśród których 14 z nazwiskiem Dzieślewski, 1 z nazwiskiem Dobrzyński i 1 kartkę pustą. Natomiast w głosowaniu nad drugą kandydaturą oddano 7 kartek z nazwiskiem Dobrzyński i 9 z napisem „Nikt”. W wyniku takich głosowań Kolegium

Profesorów postanowiło przedstawić „Wysokiemu C.K. Ministerstwu” jedynie kandydaturę Romana Dzieślewskiego. W dniu 27 IX 1891 r. Roman Dzieślewski, w wieku 28 lat został powołany na profesora nadzwyczajnego elektrotechniki C.K. Szkoły Politechnicznej we Lwowie oraz na stanowisko kierownika Katedry Elektrotechniki. Był to pierwszy polski profesor elektrotechniki na ziemiach polskich. (Na Politechnice Warszawskiej pierwsze nominacje polskich profesorów elektryków mogły odbyć się dopiero po odzyskaniu niepodległości, w 1919 r.).

Rys. 2. Protokół z posiedzenia Kolegium Profesorów w dniu 15 maja 1891

Protokół

XIV. posiedzenia Kolegium Profesorów
c.k. Szkoły Politechnicznej.
Lwów dnia 22. maja 1891.

Przewodniczy: Rektor Franke.

Obecni: Wszyscy członkowie Kolegium oprócz Zajczkowskiego i Dobrzyńskiego, którzy usprawiedliwili swoją nieobecność.

I. Sprawy bieżące.

Przewodniczący zdaje sprawę według protokołu czynności od 1.476—495.

II. Obsadzenie katedry elektrotechniki.

Prof. Rychter uprasza referenta o niektóre wyjaśnienia w sprawie prac naukowych kandydatów.

Prof. Pawlewski poddaje szczegółowej ocenie prace kandydatów, a mianowicie pracę o podstawach naukowych fotometrii i pracę o metodzie voltametrycznej Dobrzyńskiego, tudzież pracę z elektrotechniki Dzieślewskiego; podnosi, że Dobrzyński jest od dłuższego czasu docentem i położył dla Szkoły pewne zasługi, w końcu podaje wniosek, aby Dobrzyńskiego przedstawiono primo, Dzieślewskiego secundo loco. Gdyby ten wniosek nie uzyskał większości, natenczas podaje dwa wnioski ewentualne: 1) żeby Komisja wezwała do konkursu p. Henryka Merczynga w Petersburgu; 2) żeby prace naukowe obu kandydatów przesłano do Wiednia do ocenienia.

Prof. Oleński uzasadnia szczegółowo wnioski Komisji, podnosząc celujące studia Dzieślewskiego i brak przygotowania technicznego Dobrzyńskiego, tudzież poddając dokładnej ocenie naukową pracę obu kandydatów.

Prof. Freund uzasadnia również wniosek Komisji jako jej członka.

Referent prof. Gostkowski w obszernym wywodzie wykazuje niedokładności i błędy naukowe w pracach Dobrzyńskiego, natomiast dowodzi praktycznej doniosłości jedynej pracy z elektrotechniki, przedłożonej przez Dzieślewskiego. Przedstawivszy ponownie bieg studiów obu kandydatów uzasadnia wnioski Komisji.

Prof. Pawlewski po przemówieniu referenta oświadcza, że odstępuje od swoich wniosków.

Poczem Kolegium przystępuje do głosowania kartkami.

Ikretatorowie Bisanz i Kleczkowski.

Uchwalono głosować z osobna nad kandydatem, mającym być przedstawionym na pierwszym, a osobno nad kandydatem, mającym być przedstawionym na drugim miejscu.

Głosujących 16.

a) Przy głosowaniu na kandydata primo loco oddano kartek 16, z pomiędzy których 14 z nazwiskiem „Dzieślewski”, 1 z nazwiskiem „Dobrzyński”, 1 kartkę próżną.

b) Przy głosowaniu na kandydata secundo loco oddano kartek 16, z pomiędzy których 7 z nazwiskiem „Dobrzyński”, 9 z napisem „Nikt”.

W skutek tego Roman Dzieślewski zostanie przedstawiony unico loco Wysokiemu c.k. Ministerstwu.

Na wniosek prof. Niedźwiedźkiego Kolegium uprasza prof. Gostkowskiego o napisanie referatu, który bez czytania na posiedzeniu ma być przedłożony Wysokiemu c.k. Ministerstwu.

Na tém posiedzenie zamknięto.

ДАЛО, Ф.27, оп. 2, спр. 464, арк. 37—39.

Rys. 3. Protokół z posiedzenia Kolegium Profesorów w dniu 22 maja 1891

Profesor Dzieślewski rozpoczął pracę od zorganizowania doskonałego (jak na ówczesne warunki) laboratorium elektrotechnicznego, umożliwiającego prowadzenie ćwiczeń i eksperymentów, w którym studenci zapoznawali się z praktycznymi zastosowaniami elektrotechniki. Ponadto czynił starania o stopniowe zwiększanie pensum wykładowego i zakresu wykładanych przedmiotów. W 1892 r. wykłady, obejmowały elektrotechnikę ogólną oraz elektrotechnikę szczegółową, na którą składały się: maszyny elektryczne, transformatory, oświetlenie elektryczne oraz pomiary elektrotechniczne I i II wraz z ćwiczeniami. Zakres ten

stopniowo powiększył o wykład z budowy elektrowni oraz ćwiczenia konstrukcyjne z maszyn elektrycznych i siłowni elektrycznych. Był znakomitym pedagogiem i bardzo dobrym wykładowcą. Jego wykłady odznaczały się wielką jasnością i przejrzystością i były wygłaszane z zaangażowaniem, wielką swadą i odpowiednią intonacją dla zwiększenia zrozumienia wykładu. Cieszyły się wśród słuchaczy dużą popularnością. Mimo że o jego nominacji na profesora zdecydowała znajomość praktyki w dziedzinie budowy maszyn, to jego wykłady z mechaniki (przez 12 lat zastępczo miał również wykład z mechaniki teoretycznej), w których bardziej mógł kłaść nacisk na stronę teoretyczną, były równie dobre, a może nawet lepsze niż poświęcone przedmiotom bardziej praktycznym. Na inauguracji roku akademickiego 1892/93 wygłosił wykład „Pogląd na elektryczne przenoszenie siły”, co było ewenementem w czasie, gdy elektrotechnika dopiero zdobywała sobie miejsce w technice.

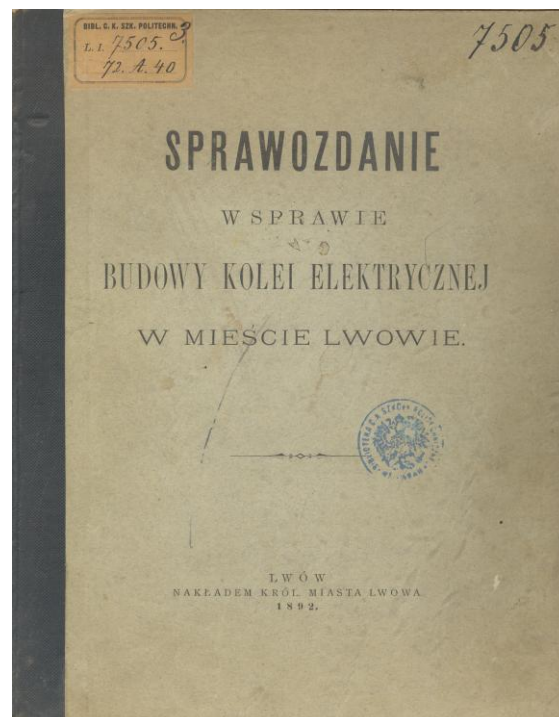
Dnia 18 VIII 1895 otrzymał nominację na profesora zwyczajnego. Miał wtedy 32 lata. Napisał podręcznik akademicki *Encyklopedia elektrotechniki, podług wykładów*, wydany we Lwowie w 1898 roku

Poza pracą dydaktyczną prof. Dzieślewski pełnił w Szkole Politechnicznej wiele odpowiedzialnych funkcji, zarówno w uczelni jak i na wydziale. Szkoła Politechniczna miała 4 wydziały: inżynierski, chemiczny, budownictwa i maszynowy, który w okresie 1874-1920 kilkakrotnie zmieniał nazwę. Najpierw była to Szkoła Budowy Machin (1874-80), potem Wydział Budowy Machin (1880-94), Wydział Budownictwa Machin (1894-95) i Wydział Budowy Maszyn (1895-1920). Prof. Dzieślewski pełnił funkcję dziekana Wydziału Budownictwa Machin, a następnie Wydziału Budowy Maszyn w sześciu jednorocznych kadencjach w latach: 1894/95, 1895/96, 1904/05/06/07/08, oraz prodziekana Wydziału Budowy Maszyn przez 5 jednorocznych kadencji w latach: 1896/97, 1897/98 i 1908/09/10/11. Ponadto sprawował urząd rektora Szkoły Politechnicznej w kadencji 1901/02 i prorektora w kadencji 1902/03. Łącznie w okresie 1894-1911 pełnił te funkcje przez 13 jednorocznych kadencji. Był członkiem wydziałowej Komisji Egzaminacyjnej II egzaminu państwowego (dyplomowego) (1905/06). W okresie 1897-1914 nastąpił duży rozwój C.K.Szkoły Politechnicznej polegający na wzroście kadry naukowej, placówek uczelni i liczby studentów. Wpłynęła na to m.in. sytuacja międzynarodowa. Słabnąca monarchia austro-węgierska liberalizowała swój stosunek do Polaków, mając na uwadze ich przydatność jako żołnierzy na wypadek konfliktu zbrojnego. Na podstawie ustawy z 14 IV 1901 r. C.K.Szkoła Politechniczna we Lwowie otrzymała, jak i inne wyższe szkoły techniczne w Austrii, prawo nadawania stopnia naukowego doktora nauk technicznych (doctor rerum technicarum). W czasie sprawowania przez prof. Dzieślewskiego funkcji rektora odbyły się dwie pierwsze obrony prac doktorskich z dziedziny inżynierskiej. Uroczysta promocja pierwszych polskich doktorów nauk technicznych odbyła się 5 VII 1902 r. Wzięli w niej udział: trzech arcybiskupi różnych obrządków, namiestnik cesarski i marszałek Sejmu Galicyjskiego.

Początkowo Katedra nie miała asystenta, tak że profesor musiał też prowadzić ćwiczenia tablicowe i laboratoryjne. Pierwszym jego asystentem był dr Zdzisław Stanecki (1893-1901), następnie jego współpracownikami byli przyszli wybitni profesorowie polskich politechnik. Asystentami byli: Gabriel Sokolnicki (1901-1903), Kazimierz Idaszewski (1903-1904), adiunktem Kazimierz Drewnowski (1907-1914), a asystentem/adiunktem inż. Wacław Günther (1911-1913). W miarę rozwoju elektrotechniki jako nauki i jej praktycznych zastosowań prof. Dzieślewski wprowadzał coraz to nowsze treści do swych wykładów. Dlatego był bardzo przeciążony zajęciami dydaktycznymi. Ponadto pełnił na uczelni różne funkcje. Sytuacja taka doprowadziła w końcu do powołania w dniu 7 XI 1906 r. drugiej katedry elektrotechniki pod nazwą Katedra Elektrotechniki Konstrukcyjnej, na kierownika której poszukiwano kandydata.

Dopiero w dniu 1 XII 1908 r. kierownictwo katedry i powołanie na profesora zwyczajnego podjął Aleksander Rothert, światowej sławy specjalista w dziedzinie maszyn elektrycznych i organizacji pracy (został później jednym z trzech pierwszych doktorów h.c. Politechniki Warszawskiej za swe osiągnięcia w dziedzinie maszyn elektrycznych). Przejął on wykłady i ćwiczenia konstrukcyjne z maszyn elektrycznych i transformatorów oraz budowy elektrowni. Prof. Dzieślewski zatrzymał tylko wykłady z elektrotechniki ogólnej, oświetlenia elektrycznego i pomiarów elektrotechnicznych. Dzięki staraniom prof. Dzieślewskiego, na bazie tych dwu katedr, powstał w roku akad. 1910/11, Oddział Elektrotechniczny, pierwszy w dziejach polskiego szkolnictwa wyższego, na którym kształcili się inżynierowie elektrycy. Wchodził on w skład Wydziału Budowy Maszyn. W r. akad. 1915/16 absolwentami Szkoły zostali dwaj pierwsi inżynierowie elektrycy.

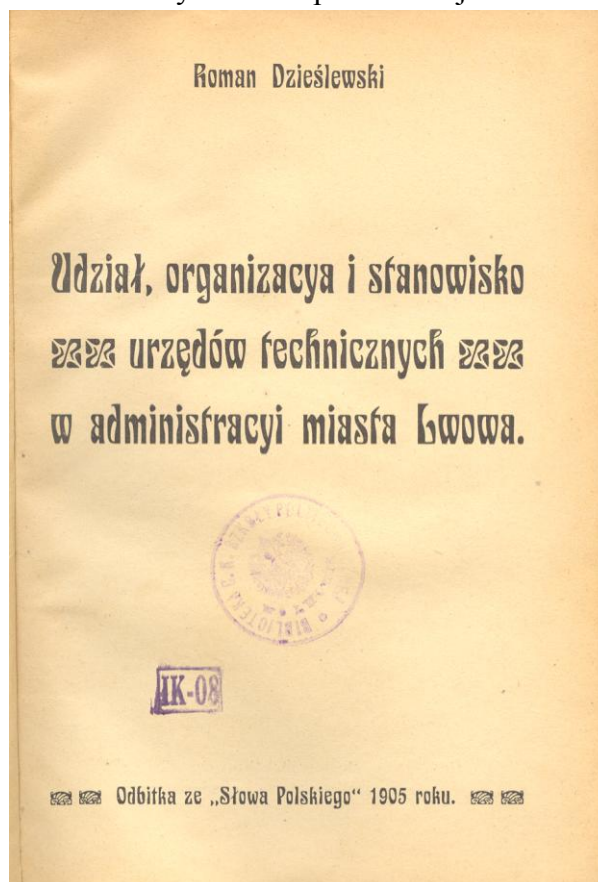
Roman Dzieślewski był także członkiem różnych organizacji i poczynił z najrozmaitszych dziedzin, był też bardzo zaangażowanym samorządowcem. W 1892 był autorem studialnego opracowania: *Sprawozdanie w sprawie kolei elektrycznej w mieście Lwowie*. W 1894 r. przypadała 50 rocznica utworzenia C.K. Szkoły Politechnicznej. W tym samym roku zorganizowano we Lwowie Pierwszą Wystawę Krajową. Prof. Dzieślewski był członkiem Komitetu Organizacyjnego (sekcja maszynowa i elektrotechniczna). Ze względu na tę wystawę już 31 III 1894 r. we Lwowie pojawił się tramwaj elektryczny. Zaledwie w dwa lata od opracowania studialnego. Był to pierwszy tramwaj elektryczny w Austro-Węgrzech. Był to też pierwszy elektryczny tramwaj na dawnych polskich ziemiach (z obecnych polskich miast jedynie Wrocław wyprzedził Lwów, ale tylko o jeden rok).

Rys. 4. Strona tytułowa „Sprawozdania w sprawie budowy kolei elektrycznej w mieście Lwowie

Roman Dzieślewski, będąc przez 16 lat członkiem Rady Stołecznej Miasta Lwowa, był referentem różnorodnych spraw technicznych miasta, m.in. dotyczących rzeźni, wodociągów, gazowni i elektrowni. W 1901 r. jako rektor Szkoły Politechnicznej był z urzędu posłem do Sejmu Krajowego. Zajmował się również projektem organizacji miejskiego Urzędu Budowniczego. W 1905 r. opublikował w „Słowie Polskim” szereg artykułów na temat udziału, organizacji i stanowiska urzędów technicznych w administracji miasta Lwowa, a w 1910 r. przedstawił 2

projekty reformy Miejskiego Urzędu Budowniczego. W czasie wojny założył w 1915 demokratyczny Związek Stałej Delegacji Pracowników Państwowych i był jego prezesem. Utworzona też została społeczno-charytatywna organizacja Przystań Pracowników Państwowych, która była rzecznikiem interesów tych pracowników wobec państwa (działała ona również po I Wojnie Światowej). Był także współzałożycielem Zakładów Wodociągowych w naftowym Zagłębiu Borysławskim. W 1919 r. kandydował na posła do Sejmu w Warszawie.

Rys. 5. Strona tytułowa odbitki ze „Słowa Polskiego” 1905 roku

W okresie 1914-1920 lwowska Szkoła Politechniczna była czynna tylko dorywczo. W latach 1915/16 i 1916/17, mieścił się w niej szpital wojskowy. W 1918 r., po odzyskaniu niepodległości uczelnia została przemianowana na Politechnikę Lwowską, a wydział zmienił nazwę na Wydział Mechaniczny. Prof. A. Rothert po wojnie do Lwowa nie wrócił. Katedra Elektrotechniki Konstrukcyjnej została zlikwidowana. Jednak Oddział Elektrotechniczny, dzięki staraniom prof. Dzieślewskiego, uzyskał znakomitą obsadę. Jego dawni asystenci po kilkunastoletniej pracy w przemyśle i energetyce wrócili na uczelnię. W roku 1919 powstała Katedra Pomiarów Elektrotechnicznych, z laboratorium, z kierownikiem prof. Kazimierzem Idaszewskim, który podjął też opiekę nad przedmiotem maszyny elektryczne. W 1920 r. utworzono Katedrę Oświetlenia Elektrycznego (później Urządzeń Elektrycznych) z kierownikiem prof. Gabrielem Sokolnickim. Prof. Dzieślewski dla siebie pozostawił tylko kierownictwo Katedry Elektrotechniki Ogólnej oraz wykład i ćwiczenia z elektrotechniki ogólnej. Pierwsza inauguracja roku akademickiego Politechniki Lwowskiej odbyła się 10 XII 1920 r. a nowy statut, w którym wymieniono trzy istniejące Oddziały Wydziału Mechanicznego: Maszynowy, Naftowy i Elektrotechniczny, został zatwierdzony 28 VI 1921 r. Prof. Dzieślewski był w 1923 r. recenzentem pierwszej pracy doktorskiej z elektrotechniki na Politechnice Lwowskiej. Praca została odznaczona (wyróżniona), a pierwszym doktorem był Stanisław Fryze. W dniu 12 stycznia 1924 r. prof. D. wygłosił przemówienie podczas uroczystej promocji doktorskiej S. Fryzego.

Prof. Dzieślewski był bardzo czynnym działaczem społecznym, zwłaszcza w organizacjach związanych z techniką, a głównie z elektrotechniką. Już od 1880 r. (w wieku 17 lat, jeszcze jako student) należał do Towarzystwa Politechnicznego we Lwowie, a w okresie 1895-96 był jego sekretarzem.

Prof. Roman Dzieślewski,
sekretarz Tow. Politechn. od r. 1895—1897.

Rys. 6. Prof. R. Dzieślewski, sekretarz Towarzystwa Politechnicznego w latach 1895 - 97

W 1901 r. zawiązała się w Towarzystwie grupa elektrotechników, której członkowie zaczęli się spotykać na zebraniach dla omówienia spraw fachowych. Grupa ta, zwana także gronem, skupiała znanych elektrotechników M. Altenberga, K. Drewnowskiego, R. Dzieślewskiego, T. Gayczaka, W. Günthera, G. Sokolnickiego, J. Tomickiego i innych. W 1901 r. rozwinęła ożywioną działalność w dziedzinie słownictwa elektrycznego, przestudiowała i uzupełniła *Niemiecko-polski słowniczek wyrazów technicznych i terminów naukowych z dziedziny magnetyzmu, elektryczności i elektrotechniki* opracowany przez T. Żerańskiego na Politechnice w Darmstadt. W 1902 r. grono to zajmowało się redagowaniem wydawnictwa *Przepisy dla urządzeń elektrycznych zasilanych z Miejskiego Zakładu Elektrycznego we Lwowie*. Prowadząc nadal prace w dziedzinie słownictwa stało się stopniowo Sekcją Elektrotechniczną Towarzystwa Politechnicznego. Jej formalne powołanie nastąpiło w 1908 r. W 1907 r. prof. Dzieślewski otrzymał godność członka honorowego Towarzystwa za wybitne zasługi położone w jego rozwoju i działalności. W 1910 r. odbył się we Lwowie V Zjazd Techników Polskich. Sekcji Elektrotechnicznej. Zjazdowi przewodniczył prof. Dzieślewski. W obradach brali udział m.in.: K. Drewnowski, T. Gayczak I. Mościcki, M. Pożaryski, A. Rothert, J. Tomicki. Podczas obrad Sekcji pojawił się pomysł utworzenia Oddziału Elektrotechnicznego w Szkole Politechnicznej we Lwowie. W latach 1916-1920 prof. Dzieślewski. był członkiem Wydziału Głównego (tj. zarządu) Towarzystwa Politechnicznego.

W 1919 roku prof. Dzieślewski. uczestniczył jako przedstawiciel Towarzystwa Politechnicznego w Zjeździe Założycielskim SEP (nr 69 na liście uczestników). Brał udział w pracach Komisji Zjazdowej, która przedłożyła Zjazdowi propozycję terminów z dziedziny elektrotechniki. Zjazd postanowił „przyjąć jako obowiązujące cały ogół elektrotechników polskich 32 zaproponowane przez Komisję terminy”. Przewodniczył także Komisji do spraw Związku Zawodowego

Inżynierów Elektryków (późniejszego Związku Polskich Inżynierów Elektryków). W 1919 r. Sekcja Elektrotechniczna Towarzystwa Politechnicznego przekształciła się w Koło Lwowskie SEP. Było ono jednym z sześciu kół założycielskich (obok krakowskiego, łódzkiego, poznańskiego, sosnowieckiego i warszawskiego). Jako członek SEP prof. Dzieślewski opracował projekt ustawy o ochronie tytułu inżyniera. Na początku 1924 r. został członkiem nowo utworzonego Polskiego Komitetu Elektrycznego (PKE), któremu przewodniczył prof. K. Drewnowski.

Prof. Dzieślewski słusznie zasługuje na miano nestora i twórcę nauczania elektrotechniki na poziomie akademickim.. Był pierwszym polskim profesorem elektrotechniki i miał wielkie zasługi przy tworzeniu polskiego słownictwa elektrotechnicznego. Od 15 roku życia był związany z Politechniką Lwowską, jako student, członek Towarzystwa Politechnicznego, nauczyciel akademicki. Przez 33 lata wykładał elektrotechnikę ogólną na swojej uczelni. Zgromadził wokół siebie zespół młodych zdolnych adeptów elektrotechniki, którzy stali się uczonymi o europejskiej renomie. Jako profesorowie Politechniki Lwowskiej, a po II Wojnie Światowej innych polskich politechnik, wychowali wiele pokoleń polskich elektryków. Do jego najwybitniejszych wychowanków należeli: Kazimierz Drewnowski (Pol. Warszawska), Kazimierz Idaszewski (Pol. Lwowska i Pol. Wrocławska), Gabriel Sokolnicki (Pol. Lwowska i Lwowska Politechnika) Prof. Dzieślewski był świetnym organizatorem. Przyczynił się w wielkim stopniu do rozwoju Szkoły Politechnicznej we Lwowie, w szczególności do rozwoju kierunku elektrotechnika i utworzenia Oddziału Elektrotechnicznego.

Dopiero w trakcie I Wojny Światowej, w 1915 r., powstały warunki by Politechnika Warszawska stała się polską, uczelnią. Do tego czasu, Szkoła Politechniczna we Lwowie, w autonomicznej Galicji, była w latach 1870 – 1915, a więc prawie przez pół wieku, jedyną wyższą uczelnią techniczną, kształcąca w języku polskim i to w okresie intensywnego rozwoju techniki, zwłaszcza elektrotechniki. Była ona nie tyle lwowską uczelnią co ogólnopolską. Jej profesorowie i studenci wywodzili się z różnych zaborów (np. w roku akad. 1912/13 aż 34% studentów było „z za kordonu”, w większości z Kongresówki i Rosji). Studiowali na niej studenci różnych narodowości. Większość stanowili Polacy (zwykle ok. 70%), Żydzi – kilkanaście procent (ujmowani byli w statystykach jako Polacy, bądź „beznarodowi”, wyznania mojżeszowego, bo Austriacy nie uznawali narodowości Żydowskiej), oraz Ukraińcy (Rusini) kilka procent. Zdarzali się też nieliczni: Czesi, Niemcy, Rosjanie.

Prof. Dzieślewski cieszył się wielkim uznaniem i szacunkiem. Można tak sądzić biorąc pod uwagę wielką ilość różnych funkcji i stanowisk, na które był powoływany, często na podstawie wyborów. Przyczynił się do uruchomienia, pierwszego na ziemiach polskich, elektrycznego tramwaju. Zreformował służby techniczne miasta Lwowa. Jego działalność samorządowa oraz społeczna była bardzo przydatna i odegrała istotną rolę w rozwoju Lwowa i autonomicznej Galicji, która była najbiedniejszą prowincją ówczesnej Austrii. Wieś była przeludniona, przemysł, za wyjątkiem Zagłębia Borysławskiego, słabo rozwinięty. Przychód na mieszkańca Galicji był prawie dwa razy mniejszy niż w Kongresówce. Pod koniec XIX wieku średnia wieku w Galicji wynosiła: dla kobiet 28,5 lat dla mężczyzn 27, podczas gdy np. w Anglii odpowiednio 42 i 40 lat.

Prof. Roman Dzieślewski w małżeństwie z Marią Jadwigą Iphorską Lankiewicz (ślub 2 III 1897) miał troje dzieci: Danutę, Zygmunta Powagę-Dzieślewskiego por. dypl. i Grażynę. Zmarł nagle 8 sierpnia 1924 r. w wieku 61 lat w majątku żony we wsi Kasinów pod Iwacewiczami na Polesiu. Pochowany został na Cmentarzu Łyczakowskim we Lwowie w grobowcu Zdzisławskich. (znajduje się on przy głównej alejce prowadzącej do Cmentarza Obrońców Lwowa, po lewej stronie, w odległości ok 30 m. od niego). Uważając nazwisko Dzieślewski za zniekształcone przez

Niemców powrócił w 1923 r. do rodzowego nazwiska Zdzisławski. Potomności znany jest jednak pod nazwiskiem Dzieślewski. We Lwowie była kiedyś, poświęcona pamięci Profesora, ulica Romana Dzieślewskiego. Tak nazwana została końcowa część ulicy Potockiego (prowadząca w kierunku torów kolejowych).

Rys. 7. Grobowiec Powąła-Zdzisławskich na Cmentarzu Łyczakowskim

Rys. 8. Napis na grobowcu

Wykaz opracowań.

Odczyt w Towarzystwie Naukowym Akademików Polaków w Berlinie. Z wystawy antwerpijskiej, Berlin 1885 r.

Publikacje:

1. *Kilka słów o węgielnicy zwierciadlanej*, Przegląd Techniczny, Warszawa 1888.
2. *Sprawozdanie w sprawie budowy kolei elektrycznej w mieście Lwowie*. Nakładem Królewskiego Miasta Lwowa, 1892.
3. *Encyklopedia elektrotechniki, podług wykładów*. Wyd. W. Januszewski i K. Miński Lwów 1898.
4. *Udział, organizacja i stanowisko urzędów technicznych w administracji miasta Lwowa*. Odbitka ze „Słowa Polskiego” 1905 roku.

Recenzja odznaczonej pracy doktorskiej

Stanisław Fryze, *Nowa teoria ogólnego obwodu elektrycznego*, Politechnika Lwowska, Lwów 1923 r.

Bibliografia:

1. Gazeta Toruńska nr 178 z 7.VIII. 1885 r. str. 2-*Pamiętnik V Zjazdu Techników Polskich we Lwowie*, 1910.
2. S. Szczepanowski, *Nędza Galicji w cyfrach i program energicznego rozwoju gospodarstwa krajowego*, 1888.
3. *Czasopismo Techniczne* 1924, nr 3.
4. *Przegląd Elektrotechniczny* 1924, z. 20, 1974, z. 5.
5. *Dziesięciolecie Polski Odrodzonej 1918-1928*, Kraków-Warszawa 1928, s. 626-628.
6. *Politechnika Lwowska – jej stan obecny i potrzeby*, Grono Profesorów, Lwów 1932.
7. *Polski Słownik Biograficzny* t. VI (biogr.)
8. *Historia SEP 1919 –1959* NOT Warszawa 1959
9. *Historia elektryki polskiej*, t. 1 WNT Warszawa 1976.
10. T. Skarżyński, J. Kubiowski *Ważniejsze wydarzenia w społecznej działalności elektryków polskich*, SEP, Warszawa 1989
11. Z. Siciński, *Wkład Politechniki Lwowskiej w polską elektrotechnikę*, Ossolineum, Wrocław 1991.
12. Z. Popławski *Dzieje Politechniki Lwowskiej 1844-1945*. Ossolineum, Wrocław Warszawa Kraków, 1992
13. *Politechnika Lwowska 1844-1945*, praca zbiorowa pod red. R. Szewalskiego, Wyd. Pol. Wrocławskiej, Wrocław 1993.
14. Z. Popławski *Wykaz pracowników naukowych Politechniki Lwowskiej w latach 1844-1945*, Wyd. Pol. Krakowskiej, Kraków 1994.
15. *Zeszyt historyczny nr 1 SEP*, 75 lat SEP, Warszawa 1994
16. Informacje od mgr inż. Romana Dzieślewskiego, krewnego Profesora, zebrane przez śp. Z. Białkiewicza.
17. Z. Białkiewicz, *Prof. Roman Dzieślewski (1863-1924)*, Informator PTETiS nr 13, grudzień 2005, s. 61-65
18. Z. Białkiewicz, *Prof. Roman Dzieślewski (1863-1924), Polacy zasłużeni dla elektryki*, Praca zbiorowa pod red. J. Hickiewicza, wyd. PTETiS Warszawa-Gliwice-Opole 2009, s.79-84.
19. *Dzieje Katedry Elektrotechniki Teoretycznej i Ogólnej Politechniki Lwowskiej do czasów obecnych widziane przez naukowców ukraińskich – opisane przez ukraińskich pracowników Państwowego Uniwersytetu – Politechnika Lwowska*. Monografia: Prof. dr inż. Stanisław Fryze pionier elektrotechniki, wyd. COSiW SEP 2009/2010, str. 71-80.
20. Materiały archiwalne od prof. Petro Stakhiva z Lwowskiej Politechniki.
21. Zdjęcia ze zbiorów Jerzego Hickiewicza
22. Internet, romdz.webpark.pl (fot., biogram, 25 poz. literatury)

Opracowali:

Zbigniew BIAŁKIEWICZ, Jerzy HICKIEWICZ j.hickiewicz@po.opole